

“ҲАР БИР РАҚС – СЛЕКТАКЛ”

Ўзбекистон халқ артисти, Давлат мукофотарининг лауреати, машҳур раққоса Мукаррама Турғунбоева миллий санъатимизнинг том маънодаги сўнмас юлдузларидан бири эди.

Ўзбек миллий рақс санъатини дунёга танилишида улкан ҳисса қўйиган бу моҳир раққоса, гамхўр мураббий, талабчан устоз ва хореографнинг номи бугунги кунда у саҳналаштирган ўнлаб рақсларда, ҳамкаслар мухлислари ва албатта, шогирдлари қалбида яшаб келмоқда.

Кўйида устоз билан ҳамнафас бўлган, ундан сабоқ олган шогирдларидан — Ўзбекистон халқ артисти Гулчехра Жамилова ва Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Флорида Низомиддиноваларнинг шингил хотиралари, диг сўзларини дикқатингизга ҳавола этамиз.

Суҳбатни Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист, доцент Уғилой МУҲАМЕДОВА тайёрлаган.

— Устоз Мукаррамахонимни хотирлаганда қай жихатлари кўпроқ ёдингизга тушади?

Гулчехра Жамилова: — Аввало, раҳматли Мукаррама опа калби дарё аёл эди. Шогирдларига бор маҳоратини, меҳрини, қалб курини бериб тарбия-лайдиган мураббия эди.

Эсимда бор. Ўтган XX асрнинг олтмишинчи йиллари аввалида Хореография мактабининг биринчи боскичида ўқирдим. Кунлардан бир кун “Баҳор” ансамблиниң раққосалари бизнинг катта ўкув залимизга келиб машғулот ўтказишиди. Мукаррама опани биринчи марта ўшандан яқиндан кўрдим. Шундан кейин у кини мактабимиздан тўртта ўкувчи кизни тандаб олдилар. Улар орасида мен ҳам бор эдим. Шу таҳлил “Баҳор” ансамблига кириб келдим. Биз дугоналарим билан у ерда жуда кўп нарсаларни ўргандик. Ҳатто, кўп ўтмай ансамбл таркибида Москвага гастрол-сафарига ҳам бориб келдик.

Мукаррама опа кўринишдан жуда жиддий бўлсалар ҳам, ҳар биримизга ҳамдард, юракдан куюнар эдилар. Ҳар нарсага эътиборли, юриштуришимиз, кийинишимиз у кишининг назаридан четда қолмасди. Чунки, Опанинг ўзлари ниҳоятда ички маданияти кучли, диди юксак аёл эдилар. Бирон ҳатти-ҳаракатимиз у кишига ёқмаса, шундок бир қарашларининг ўзиданоқ сезиб олардик. Қаттиқ койишга ҳам ўрин қолмасди.

Бир купи машғулот пайтида оёғим қаттиқ лат эди. Рақс тушишга кийналиб қолдим. Даволатиши учун мумиё қўлланиши керак экан. Ўша пайтларда мумиё жуда тансик нарса эди. Мукаррама опанинг ўзлари мени шифокорларга олиб бориб, мумиё топиб даволатгандари эсимда.

— “Баҳор” гуллари ичида ўз ўрнингизни то-паолганман деб хисоблайсизми?

Г. Жамилова: — Ўз ўрнимни юз

фоиз топдим деб айтотламайман. Чунки, ансамблда бор-йўғи уч йил ишладим холос. Кейин ҳозирги Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институтига ўқишига кирганман. Ўшандада ҳам “Баҳор”дан узоклашиб кетмагандим. Кўп рақсларда банд эдим, концертларда бошловчилик ҳам килардим. Лекин яккахон раққоса булиш учун лат еган оёғим йўл бермасди. Қийин кечди ва охир оқибат ансамблдан кетишимга тўғри келди. Ўшандада Мукаррама опа мендан росмана ранжигандилар.

— Кейинчалик сиз театр ва киноактрисаси сифатида элга танилдингиз. Рақс санъатини билиш сизга актриса сифатида ималар берди?

Г.Жамилова: — Биринчидан, рақс жуда ноңзик ва мураккаб санъат. У кишини ҳам рухан, ҳам жисман тарбиялайди. Сахнада ўзини тутишни, ўз хатти-ҳаракатларини бошқариши, назокатни ўргатади. Худди шу нарса Миллий Академик драма театрида ишлаган йилларим ҳам қўл келди. Чунки, ҳар бир рақснинг ўзи бир спектаклга ўхшайди. Хореография мактабида ўқиганим, "Баҳор" ансамлида ишлаганим театрда ҳам ёрдам берди дея оламан.

Театрда жуда кўплаб роллар ижро этдим. "Оқ танлилар", "Шакунтала", "Қонли сароб", "Фармонбиби аразлади" сингари спектаклларда эса рақсга тушишга ҳам тўғри келганини ҳали-ҳамон алланечук соғинч ва армон билан эслайман. Ана шу муваффақиятларимнинг ҳаммасида устозим Мукаррама опанинг ҳам катта хиссаси бор.

— Опанинг шогирдлари ичida унинг муносаб издошлари кимлар деб ўйлайсиз?

Г.Жамилова: — Ҳеч ким бирорнинг ўрнини боса олмайди. Ҳар бир инсон ўзига хос олам. Шу маънода Мукаррама опа баҳтли устоз эди. У кишининг шогирдлари жуда кўп. Опа уларга ракс санъатининг "Алифбо"сидан тортиб, энг нозик сирларигача ўргатган эдилар. Мана энди бугун ўша шогирд қизларнинг ўзи етакчи санъаткор, балетмейстер бўлиб кетишиди. Булар жумласига Ўзбекистон ҳалқ артистлари Раъно Низомова, Маъмура Эргашева, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артистлар Равшаной Шарипова, Мўтабар Йўлдошева, Флорида Низомиддинова, Насиба Мадрахимова, Гулнора Жўраева, Зиёда Мадрахимова ва бошқаларни киритиш мумкин.

Ўйлайманки, Мукаррама опа ана шу шогирдларининг санъатида, уларнинг ижодий изланишларида яшаб келяпти.

"ТАНОВОР" АРМОНИМ!

— Устоз Мукаррама опанинг сизнинг ҳаётингиз ва ижодингизда тутган ўрни?

Ф.Низомиддинова: — Буни бир оғиз сўз билан ифодалаб бўлмайди. У киши биз учун нафакат раҳбар, нафакат меҳрибон устоз, бал-

ки Онадек азиз эдилар. Оламжаҳон фазилатлари кўп эди.

Опа ансамблга қизларни танлаб, саралаб олишда жуда талабчан эдилар. Шу сабаб, "Баҳор" гулдастаси ҳам ташки, ҳам ички гўзалликка эга бўлган раккоса-қизлардан ташкил топгапди. Мен ҳам ана шундай танлов асосида қабул қилинганман. Миллатим уйғур бўлгани учунми, Опа мени "Қашқар қизи" деб атардилар.

Мен Мукаррамахонимдек улуг санъаткорга шогирд тушганим ва у киши сабаб рақс оламига кириб келганим билан ҳамиша фахрланаман.

— Сизни ўзбек миллий рақслари нега буичалик мафтун этиб қўйган деб ўйлайсиз?

Ф.Низомиддинова: — Ҳар бир миллатнинг ўзига хос, ҳавас килгулик томонлари кўп. Ўзбек миллатиники эса янаям ўзгача. Мени факат ўзбек мумтоз рақсларигина эмас, балки ўзбек ҳалқ миллий санъатининг тенги йўқ миллий либослари, тиллақош, билакузлари, зебигардон, туморлари ҳам ҳайратга соглани эсимда.

— Сиз сахиада жуда кўп рақслар ижро этгансиз. Шунга қарамай ҳар бир санъаткор учун қайси бир рол армон бўлиб қолганидай, рақкосалар учун ҳам қайси бир рақс армон бўлиб қолиши мумкинми?

Ф.Низомиддинова:

— Мумкин эмас, бу табиий ҳол. Бўлади. Очифини айтсан менга "Тановор" рақси армон бўлиб қолган. Бу машҳур рақсга мен ёшлигимдан жуда жиддий каардим, ундаги ҳар бир хатти-ҳаракатда инсоннинг ҳистийғулари, ички кечинмалари ўз ифодасини топишини юракдан ҳис килардим. Қискаси, бу жуда жиддий миллий рақс эди ва унда хато килишдан, бузуб ижро этишдан чўчиганман. Шунинг учун бўлса керак, "Тановор"ни ижро этишга ўзимда журъат топа олмадим шекилли.

Шунга қарамай, мен баҳтли санъаторман. Сабаби, аввало Мукаррама опадек устозга шогирд тушиш соадатига эришдим ва ўз баҳтимни саҳнада топдим...